

שירת רבינו אשר כלל רביעי

אם רחם ונסתחמא חייב מדרבנן ותוליד אחרים מידי חובתן דאחרני לא מחייבי אלא מדרבנן דקריה שמו מדרבנן הוה דלאמרינן בברכות בפרק מי שמתו (כז) ואתי רבנן ומפיק מדרבנן דלאמרי' פ' ערבי פסחים (ק"ו ב') סומא פטור מלומר גבס דכתיב בעבור זה ופריך ואלא אמר רבא מלאך אחר אצלה בני רב ששה וצבי רב יוסף ומצבי קאבד רב ששה ורב יוסף מלאך בזמן הזה דרבנן וסומא מייחב מדרבנן ואתי דרבנן ומפיק מדרבן ואצ"ג דקבן שביע למחן מחייב מדרבנן איש פורס על שמוע שאני חיובא דקבן דאיתו אלא לחנכו, הכי בוכחתי דלפי גמרא דידן אפילו לר' יסודא פקח ונסתחמא פורס על שמוע ומתפלל דק"ש ומתפלל דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן * ומיכו אין אנו לריבין לכל זה דלכלל כרבנן דסומא חייב בכל המלות וגם הוא נכנס מן האור הלך אפילו לא רחל מאורות מימיו פורס על שמוע ומתפלל ונלכד שלא יקרא בחורש בעל פה * והנראה בעיני כדכתי' אשר בן הכר יחיאל ז"ל :

בב בן י"ג יטל להספול באקראי אבל שליו לצור קבוע אין למנוחו עד שיסתמלא זקנו :

ומה שכתבנו שגם באלו המקומות למנוח בזווי המשפחות לשליו לצור ויש בדבר זה בזוי מלה כלל איזה ראיה ליתוססים שבירא לאל כשאר אומניות בעלמא * וחלילה להיות מלכתה הסם אומנות אלא פטרה לראש * גם אי נתרעמתי מיום בואי הנה על חוני הארץ הזאת * אבל לא נתרעמתי על שלך שאלית הדבר ביחס הסתפסה ואיתו קן בעיני המקום אם הוא מיוחס ורשע מה חשלה לפני המקום ביחס שלו * ואם הוא ממשפחה נכריה וזדיון שלום שלום לקרוב מזרע רחוקים * אבל נתרעמתי כי חוני הארץ הזאת הם להנאחם לשמוע קול ערב ואפילו הוא רשע גמור אינן חוששין רק שיהיה נעים ונורח * והקב"ה אומר נחמה עלי בקולה על כן שנאחיה :

ומה שכתבנו שזמנין חון הכנסת להספול כל השבוע קודם שנחמלא זקנו וסומינן על זה שיש להם חון אחר שנחפול בשבת וביום הכניסה פטוח הוא כי זה נקרא חון קבוע כיון שגמורו להספול אף על פי שיש אחר שהוא גם כן ממנה ודוקא בפרקי (ס"א באקראי) בלא מנוי יכול להספול אחר שהביא שתי שערות :

כלל חמישי

דיני קדושת בית הבנסת ומקומותיו ונרותיו *

א ילמדני אדוני על בית המדרש שהקדש רוצים לשנותו וכך היה הענין שחלה היה דרב לצד בבית הבנסת ובמלכו הקהל והסביו לעשות בית המדרש ובנו שתי עליות לדגיר באחת ושניה לחלסידים ועתה רוצים הקהל להשכיר העליות לדירה ואומרים שיחזור דרב ללמוד בבית הבנסת במקדש וברחו הקהל אנשים להשתולל בעניני הקהל ורם הדרימו * לעשות דבר זה * ועתה הורני אם יש לאל ידם לדבר הזה הא אמרינן סבי רב רבי בשיטא אסור כי שכן לדבר דמילתא דרבא קאי אבל מה שזכר במשנה (שם דף כ"ו א') אפי' שירצו * ואם אין יכולין אם החרם חלה החזקין הותרה * ובמדרסה לי שסתחלה בנאותו סמעות הדקדש שהיו בידם :

תשובה כיון שטובי העיר הסכימו לשנותו כרעות בידם אפילו לדבר כרעות כדאיתא בגמלה בפרק בני סעיר (דף כ"ו) אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במשמד אצ"ג העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במשמד אצ"ג העיר אפילו למשקי ביה שכן שפיר דמי * ואצ"ג דבי רבנן חמיר מבי כנישתא אייתו לשניין ז' שאלו לשנותו ממדרש בית הכנסת * אבל כולי האי לא חמיר שלא יוכלו בני העיר לשנות * ועוד דמילתא דרבא קאי אבל מה שזכר במשנה (שם דף כ"ו א') אפי' דברים שסם המורים מביס"ג ואכולא אמר רבא שניי סעיר ויכולו לשנותו :

ב מה ששאלת בענין מחלל קמה באקראי שגאסה בלשון ערבי שדך ישמעאלים להספול עליה ויש בה כמו זרע משקל שחור אם מותר לתלושה בבית הכנסת לזד הסיכל אחד מחלל ואחד מחלל כנגדו * ואף על פי שחלילה וחס לשום אדם אחד מישראל להספול בשום כונה לדבר אסור * דבר זה שאלתי בעבורי ותקדתי עליו ותעבר לי שכתבו איסור כבאן בטוליעולא להביא מחלל כזו בבית הכנסת כדי ליבש עליה כל שכן לתלושה בזד הסיכל לפי שחמרים שאלוה טרם שחמרים טעוים כה הוא טרם המקום שהלכים לחון לשם בלגס * וגם יש חמרים שיש בה זרע מרקוליס ודרסם להספול עליה ולכרוע עליה בחפלות * ועוד אמרו לי מפני זה קרין למחלל שגאסה לפי שסוגדן עליה * וכיון שכן נראה לי שסאסור לתלושה בבית הכנסת כלל כל שכן בזדי הסיכל וזריך להוליא מביא הכנסת כדי שלא יפאר לה שום זכר בבית הכנסת כי מה לנו להביא בבית הכנסת שלנו דבר כזה שהוא מוק ומזמן להפלות * ואין ראוי לשום אדם מישראל לערער על זה כדי להביא מחלל כזו בבית הכנסת וכל ששכר על זה הוא טועם מדקדק ישרה לדקדק רעה ורואי ליסור * הנראה בעיני לייחוי לכחוד ותחמתי עליו * אשר בן הכר יחיאל ז"ל :

שאלה

מקדש בלא כונה יא * כדאמרינן בברכות (י"ג:) עד כאן מלת כונה וקריאה מחלל וחלך מלת קריאה בלא כונה * ואמרינן בירושלמי (ברכות פ"ב ס"ד) מחזיקא טיבוחא לרישי דכי מטינא למודים כרע מפסיה * וכשאר מניע לפרק הברכה אי ממחר לסיים ברכתי קודם שיסיים החן בברכה ומטינא אי לעשות אמן אחר ברכת החן * וגם דבר שפוט הוא להבין לומר קדים טס החן כי אין אומרים קדים אלא בעשרה * וזריך להבין לחון ולענות אמן יא שמי רבא אחריו כמו כן בקדושה אומר החן נקדישך ונפריך וכו' עד שמיניע לקדוש ואי עינין האבור קדוש * ובסליחות נגאו לספיק בכולה אהא אצ"ג שחמורו פטם שניה מאי נפקא מינה כהם פעמים כפל והנה בסליחות והתאנוים והאל הוא מחליל כל סליחה סלה לנו אצ"ג וכו' אצ"ג שכבר אמר אחריו כהפסל * ושמעתי מאבא מארי ז"ל שח' אומר על כל ברכה וברכה שיהיה שמוע בכל מקום ברוך הוא וברוך שמו * וזה הוא שאמר משה רבינו עליו השלום כי שם ה' אקרא הכו גודל לאלהינו * ועוד אפילו כשחזכיר לזכיר כפר ודס נריך לברכו שגאמר זכר דיק לברכה * וגם שמעתי כל השלם שחמרים יתעלה וישתבח כשחמיר החון ברכו ולכן מחריף זו החון וסומן לדבר מורים שחמריך זו החון כדי שחמורו הקהל מורים דרבנן :

ב ובברכות שמונה עשרה אין לשנות ממעבד שטבשו חכמים * ולא שטעתי ולא רחיתי ומשולם כי אם ושבטנו ממנוכר וקאי זל הקדוש ברוך הוא ולא על השנה וכן בכל הברכה ברוך עלינו וכן על יזר ושבטנו ממנוכר ובדך שחמירי והמשנה השסוד * ואין לומר וסכניע כל ארבינו אלא וסכניעם במהרה בימינו * כי יש לי קונטרס מעשה יין והכחש בו כל הברכה של כל השנה וסכום כמה חיבות יש בכל ברכה וברכה ועגד מה נחמק * והכחש בו חשע ופסחים חיבות יש בו למומרים משום דמומר כופר בחורש שכתב בכתבי שבעל פה שכן שחם ובעשרים ובעשרים אריות שכתבה * וכשחמיר כל ארבינו או ישרו עשרים (ושבעה) חיבות * והמניחים כל ארבינו כונו משום מעין חתימה סמוך לחתימה ואינם לריכים כי כל הברכה איירי בארביים * והנראה שיש לומר וכסא דוד בחוכה חכין כי פגנון הברכה כולה (כונה) מוכיח ומשולם נחתי לבי לקיים מעבד שטבשו חכמים בלי חסור וייתור * נרשחים אינם אומרים ואור חדש על זיון חמיר כי אין זה לא מעין חתימה ולא משין פתיחה * ואלי אומר שהוא מעין חתימה ופתיחה כי יולר אור היינו אור שברא הקדוש ברוך הוא בששת ימי בראשית ולא היה השלם כדאי להשתמש בו גזו ללדיקים לעמוד לבוא * ועל אותו אור נאמר והלכו גוים לאורך והיינו אור חדש של ששה ימי בראשית שחמיר הקב"ה להנהיג לנו אמן במהרה בימינו יבנה * והנה ויחזק שלום כנפם שארך אשר בן הכר יחיאל ז"ל :

בא רבן בפרק הקרא אה המגלה שומד (כד) סומא פורס על שמוע ומתרגם רבי יסודא אומר כל שלא רחל מאורות מימיו לא יפרסם על שמוע ומשמע לר' יסודא דוקא שלא רחל מאורות מימיו לא רחל ונסתחמא יכול לשפוט על שמוע * וקריא מהא דלאמרינן בפרק החבל (פ"א) גבי סומא וכן היה רבי יסודא פוטרו מכל מלות האמורות בחורש אלתא אפי' רחל ונסתחמא פוטרו מן המלות וכיון שהוא פטור אינו יכול להוליא אחרים * ובידועלמי פריך לה על היותה משנה דמגלה חמן תגינה סומא אינו גולס דברי ר' יסודא ר' מאיר אומר גולה וגינה מקרא אחד דרשו בלא רחל ר"מ אומר לברוח אה הכומא ר"י אומר פרע לסומא וכל חמיר ר"י אומר כל שלא רחל מאורות מימיו לא יפרסם על שמוע הא רחל פורס * ר' חגי בעא קומי ר' יוסי מיתלפא שיטתיה דר' יסודא חמן הוא אומר פרע וכל הוא אומר לברוח * אמר ר' תגינה כרי' דר' הלל ביושב בבית אפל היה מחזיקה היום בבית אפל לא יפרסם על שמוע * פי' שכל ימיו נהגל במערה ולא רחל מאורות מימיו אצ"ג שהוא רואה * אבל סומא אצ"ג שראש מאורות לא יפרסם על שמוע אלא אפי' דר' לפי שהוא פטור מן המלות ואינו יכול להוליא אחרים * ור' זל פירש דע"כ גמרא דידן פליג אירושלמי דמשמע בגמלה (כד) דפליגי בסומא ממש ואפי' הכי קאמר ר' יסודא דוקא שלא רחל מאורות מימיו הא רחל ונסתחמא פורס על שמוע דלאמרי' בגמלה (סא) הויא אחריו לו לר' יסודא והלא הדינה לפי במדרש ולא רחל אחר בימיס * ור' יסודא סהם בנאכחא לדיבא חלוי מילתא וסכא משום הנאה הוא ואל ליה הנאה ורבנן חיה ליה הנאה כר' יוסי דתגינה אומר ר' יוסי כל ימי חייתי ממנוע על מקרא זה והיית ממשש בזהרם כחשך ימשש השור בגמלה וכי מה לו לשור בין אפלה לאור עד שבה מעשה לידו פטם אחת הייתי מהלך בחשך לילה ואפלה ורחיתי סומא ואבוקס בידו אחרתי לו בני אבוקס זו נמה אמר לי כל זמן שאבוקס בידו בני אדם רואין אחי ומילין אחי מן הסתמים ומן הקוליס ובברקלים * וטעם זה לא שייך אלא בסומא ממש דכשחמיר רחל יפה וטולד במערה ולא רחל מאורות מימיו לא שייך האי טעמא * ואם כן חזרה הקשיא לדוכסה מההיא דפרק החובל * ויחרי' ר"י אצ"ג דשפור ר' יסודא סומא מכל המלות מכל מקום מדרבנן מחייב בכל המלות * ואצ"ג דהשע מיפטרמא מ"מ שחמן גרמא ולא מחייבין אפי' מדרבנן משום שיש עדיין מלות הדינה שהיא חייבה בן אפל סומא אי פטורה ליה מכל המלות ואפילו מדרבנן א"כ הוה ליה כעין גוי שאינו טבא בחורש ישראל כלל לכן חייבהו בכל המלות מדרבנן * ולפיכך אומר שלא רחל מימיו אפילו מדרבנן לא יפרסם על שמוע כיון דלית ליה הנאה אבל (*) גיפי הרא"ש לא נאמר עוד חסר הקהל מדינה דמלכותא *